

nyt. Poliisin tilastojen mukaan tapausten määrä vuoden 1981 jälkipuoliskolla oli selvästi suurempi kuin vuotta myöhemmin vastaavana ajanjaksona. Romanus toteaa, että lukuihin vaikuttaa pienentävästi omalta osaltaan mm. se, että monissa kunnissa suuret salamyyjät ovat jääneet kiinni. Toisaalta tilasto heijastelee pikemminkin poliisin aktiivisuutta kuin tämäntyyppisen rikollisuuden kehitystä.

Tilanteen kartoittamiseksi Systembolaget järjesti pienoisgallupin 23 myymälässä. Kyselyssä mukana olleista 15 myymälää katsoi, ettei viime syksy laitoman välityksen osalta poikennut lainkaan edellisestä, seitsemän arveli laitoman kaupan hieman lisääntyneen ja yksi uskoi salakaupassa tapahtuneen heinäkuun alun jälkeen merkittävää kasvua.

Eri osapuolten välisissä tutkimuksissa keskusteluissa todettiin laajalti, että laitton välitys nuorille ja avoin salakauppa ovat ilmeisesti hieman supistuneet, toisaalta välitys esimerkiksi asunnoista käsin on mahdollisesti lisääntynyt. Nuorille tapahtuvan salakaupan supistumisen katsottiin olevan seurausta asennemuokkauksesta ja kampanjoista, joissa myös Systembolaget on ollut mukana.

Romanus toteaa, että Ruotsissa ei tällä hetkellä ole erityistä syytä tarkistaa alkoholilainsäädäntöä näiltä osin. On tärkeää, että mahdolliset lainmuutokset ovat tarkoin puntaroituja ja perusteellisesti pohdittuja myös niiden kanssa, jotka sääntöjä käytännössä joutuvat soveltamaan. Romanus viittaa myös yhteistyön kehittämiseen poliisin ja Systembolagetin myymälähenkilökunnan välillä, mutta toteaa, että aloitteen yhteistyöhön olisi tultava poliisin taholta.

Petri Fiilin

Rekisteröimätön alkoholin kulutus Norjassa

Virallinen eli ns. rekisteröity alkoholin kulutus oli vuonna 1981 Suomessa 6,4, Ruotsissa 5,0 ja Norjassa 4,2 litraa 100 %:n alkoholina asukasta kohden. Näiden maiden kulutuslukuja vertailtaessa on tapana usein todeta, että ns. rekisteröimätön kulutus on Norjassa erityisesti kotipolton vuoksi huomattavasti suurempi kuin muissa Pohjoismaissa. Sanotaan, että rekisteröimätön kulutus olisi tunturien ja vuonojen maassa noin 30 % rekisteröityyn kulutukseen verrattuna, kun se esim. Suomessa arvioidaan noin 10 %:ksi.

Norjassa on vuodesta 1956 lähtien tehty haastattelututkimuksia alkoholijuomien kotivalmistuksesta. Viimeksi tällaisen tutkimuksen suoritti Norsk Opinionsinstitutt -niminen tutkimuslaitos maan panimoyhdistyksen toimeksiannosta syyskuussa 1982. Kysely osoitti, että vuotuiseksi kulutusmääräksi voidaan laskea noin 3,9 miljoonaa litraa laitonta kotipolitoista viinaa, jonka keskivahvuudeksi on arvioitu 62,5 tilavuusprosenttia. Kun lakkovuotta 1978 ei oteta mukaan (kuten ei tietysti myöskään lakkovuotta 1982), on taso viime vuosina pysynyt 3,6 miljoonan ja 4,2 miljoonan litran välillä. Vinmonopoletin myynnin vähentymisestä huolimatta kotipolito ei ole selvityksen mukaan kasvanut.

Vuonna 1981 valmistettiin lisäksi 13,5 miljoonaa litraa laillista kotitekoista viiniä. Lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna oli 36 %. Laillisen oluen kotivalmistus oli 9,4 miljoonaa litraa, jossa määrässä oli lievää laskua edelliseen vuoteen verrattuna.

Seuraavasta asetelmasta ilmenee, mistä norjalaisten käyttämä alkoholi on kyselyn mukaan peräisin, kun kulutus on laskettu puhtaana alkoholina:

	%
1. Vinmonopoletin myymä viina	27
2. kotipolttoviina	10
3. matkailijoiden tuoma viina	4
4. Vinmonopoletin myymä viini	10
5. kotona valmistettu viini	8
6. matkailijoiden tuoma viini	2
7. panimoiden valmistama olut	37
8. kotona valmistettu olut	2

yhteensä 100

Tämän mukaan todellisesta kokonaiskulutuksesta olisi ns. rekisteröimättömän kulutuksen osuus 26 %. Jos rekisteröity kulutus eli kohdat 1, 4 ja 7 yhteensä merkitään 100:lla, on rekisteröimätön kulutus tämän mukaan 35. Toisin sanoen Norjan viralliseen kulutusmäärään olisi lisättävä 35 % todellisen kokonaiskulutuksen saamiseksi. Näin ollen "oikea" kokonaiskulutus Norjassa vuonna 1981 olisi ollut 5,7 litraa 100 %:n alkoholina asukasta kohden. (Lähde: Nordisk informationstjeneste for alkohollovgivning. Kommuniké nr. 126. H-fors/Oslo 1982.)

Asko Haaranen

Tietoja vuoden 1982 anniskelutoiminnasta

Alkoholijuomien kokonaiskulutus väheni viime vuonna 0,3 % (100 %:n alkoholina laskettuna). Vähittäismyynti pysyi vuoden 1981 tasolla: alkoholimyymälöiden myynti kasvoi 1,3 % ja keskioluen vähittäismyynti väheni 4,0 %. Ravintoloiden alkoholijuomien myynti kasvoi 0,9 % ja kes-

kiolutkahviloiden myynti väheni 9,2 %. Koko anniskelukulutusta väheni siten 1,2 %.

Anniskeluoikeuksien myöntäminen

Hallintoneuvosto käsitteli kertomusvuonna yhteensä 124 anniskeluoikeushakemusta eli viisi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Hakemuksista hylättiin 56. Oikeuksia myönnettiin 57; näistä oli A-oikeuksia 16 ja B-oikeuksia 41. B-oikeuksiin sisältyy 35 karahviini-oikeutta. Lisäksi tehtiin 11 ennakkopäätöstä. Anniskelu-oikeuksia myönnettäessä kiinnitettiin erityistä huomiota perustettavien ravintoloiden sijaintiin ja siihen, miten niiden toiminta-ajatus tyydyttää väestön tarpeet. Anniskelu-oikeuksien myöntäminen painottui periaatteiden mukaisesti juuri karahviini-oikeuksiin. Niitä annettiin erityisesti pienille, hyviksi ruokapaikoiksi osoittautuneille lounas- ja erikoisruokaravintoloille. Tällä tavalla anniskeluravintoloiden rakennetta pyrittiin edelleen kehittämään alkoholipoliittisesti suotuisaan suuntaan. Vuoden 1982 päättyessä oli toiminnassa 95 karahviiniravintolaa.

Kertomusvuonna aloitti toimintansa 61 ravintolaa ja lopetti 17. Voimassa olevien oikeuksien kokonaismäärän lisäys oli näin 44 eli 2,8 %. Anniskeluravintoloiden keskikoko oli viime vuonna tapahtuneiden sopimusten yhdistämisten jälkeen 200 asiakaspaikkaa.

Anniskelu-oikeuksien jakautuminen oikeusluokittain ja hintaryhmittäin vuoden päättyessä ilmenee taulukosta 1. Vuoden aikana muutettiin 11 ravintolan anniskelu-oikeuden laajuutta ja tarkistettiin 22 ravintolan hintaryhmää toiminta-ajastusta ja palvelutasoa vastaavaksi.

Hallintoneuvoston vuodelle 1983 vahvistamien anniskeluoi-

1. Anniskelu-oikeudet oikeusluokittain ja hintaryhmittäin 31. 12. 1982

	A	B	yht.	muutos vuoden alusta
Erityishintaryhmä.....	39	—	39	+ 2
Ylempi hintaryhmä	456	7	463	+ 6
Perushintaryhmä.....	767	257	1 024	+ 36
Yhteensä.....	1 262	264	1 526	+ 44
Muutos vuoden alusta	+ 14	+ 30	+ 44	

2. Anniskeluravintolat tyypeittäin 31. 12. 1982

	lukumäärä	muutos vuoden aikana
Kaupunki- ja kokoushotellit	58	+ 2
Lomahotellit	94	—
Taajamahotellit	195	+ 7
Ruokaravintolat, A-oik.	124	+ 6
Ruokaravintolat, B-oik.	111	+ 31
Viihderavintolat	301	— 2
Olutravintolat.....	146	— 4
Kortteli- ja kantapaikat.....	320	— 2
Poikkeukselliset	177	+ 6
Yhteensä.....	1 526	+ 44

keuksien myöntämisperiaatteiden mukaan tiukkaa anniskelu-oikeuksien myöntämispolitiikkaa jatketaan. Toimivien ravintoloiden toimintaedellytykset asetetaan etusijalle. Uusien oikeuksien myöntäminen painotetaan karahviini-oikeuksiin, joita myönnetään pienille, hyvin hoidetuille ruoka- ja matkailupaikoille. Uusien hotelli- ja motelliyksiköiden rakentamista pyritään ohjaamaan siten, että niitä ei tulisi alueille, joilla on jo riittävästi majoituspalveluja. Ravintolatilojen tulee ensisijaisesti tukea vain hotelliin liittyviä palveluja.

Anniskelu-oikeuksien myöntä-

mistä rajoitetaan ravintoloille, joissa alkoholijuomien myynnin voidaan olettaa muodostuvan määrääväksi. Oikeuksia myönnetään hyvin pidättyvästi lähioravintoloille. Samoin erityistä pidättyvyyttä noudatetaan ns. subventoidun lomatoiminnan piiriin kuuluvien hakemusten käsittelyssä. Pääasiassa kansanterveyden edistämiseen tarkoitettuille ja tähän tarkoitukseen avustuksia saaneille hankkeille ei oikeuksia myönnetä lainkaan.

Hallintoneuvoston päätöksen mukaan A- ja B-oikeuksien lisäys saa olla vuonna 1983 yksi prosenttia ja juomavalikoimaltaan rajoitettujen oikeuksien li-

säys noin 2 %. Toimivien ravintoloiden anniskelualueiden laajennukset varsinaisissa ravintolatiloiissa pyritään rajoittamaan noin yhteen prosenttiin. Siirtoja konkurssitapauksissa harkitaan tarkoin, onko anniskelutoiminnan jatkaminen myöntämisperiaatteet huomioon ottaen perusteltua.

Eri ravintolatyyppeiden lukumäärien muutokset heijastavat hyvin myöntämisperiaatteita: karahviviiniravintoloiden (Bruokaravintolat) määrä kasvoi eniten, lomahotellien määrä pysyi ennallaan ja alkoholivaltaisten olut-, kortteli- ja kantapaikkojen määrä laski (taulukko 2).

Taulukossa 3 on esitetty anniskelusopimusten ja asiakaspaikkojen jakauma omistajaryhmittäin. Sopimuksista 49 % on puhtaasti yksityisten omistuksessa ja vajaa kolmasosa osuustoiminnallisilla yrityksillä.

Keskioluen anniskelulupien kokonaismäärä oli vuoden lopussa 2 517, eli lukumäärä väheni kertomusvuonna 116:lla. Tämä johtui mm. vuoden aikana suoritettusta käytössä olleiden keskiolutlupien tarkistuksesta. Uusia lupia myönnettiin pääasiassa omistajanvaihdosten takia 445 ja 9 hakemusta hylättiin. Vuodenvaihteessa 144 keskioluen anniskelupaikassa oli anniskelu yrittäjän hakemuksesta sidottu ruoan tarjoiluun. Keskioluen anniskelupalkkio oli tällöin pulloa kohden enintään 50 penniä suurempi kuin muissa keskiolutkaviloissa.

Anniskelukulutus

Alkoholilain alainen anniskelukulutus kavoi 0,9 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kolmanneksittain kulutuksen muutos jakautui niin, että kasvua oli tammi-huhtikuussa 0,3 %, touko-elokuussa 1,5 % ja syys-joulukuussa 1,0 %. Keskiolutlain alainen an-

3. Anniskelusopimukset omistajaryhmittäin 31. 12. 1982

	lukumäärä	osuus-% sopimuksista	osuus-% asiakaspaikoista
Yksityiset.....	797	52	45
Osuustoiminnalliset.....	445	29	31
Yhdistykset, kerhot ja kuntapohjaiset	198	13	16
Valtio	86	6	8
Arctia.....	33	2	4
Kantaravintolat.....	37	2	3
Liikenneravintolat	7	—	—
Yhteensä	1 526	100	100

4. Alkoholilain alaisen anniskelukulutuksen määrä, rakenne ja osuus kokonaiskulutuksesta vuonna 1982 100 %:n alkoholina

	tuh. litraa	muutos %	osuus-% anniskelu- kulutuksesta	osuus-% juomaryhmän kokonais- kulutuksesta
Viinat	1 233	+ 1,8	21,2	13,8
Muut väkevät juomat .	791	- 1,9	13,6	17,1
Väkevät yhteensä	2 024	+ 0,3	34,8	14,9
Viinit	267	+ 1,2	4,6	7,1
Long drink -juomat.....	426	+ 1,4	7,3	44,7
Vahva olut	3 029	+ 1,4	52,2	58,4
Keskiolut	63	- 2,4	1,1	0,9
Miedot yhteensä	3 785	+ 1,3	65,2	22,4
Kaikki yhteensä	5 809	+ 0,9	100,0	19,1

Keskiolutlain alainen keskioluen anniskelukulutus 100 %:n alkoholina oli 1 382 tuh. litraa, eli kulutus laski 9,2 % edelliseen vuoteen verrattuna.

niskelukulutus väheni 9,2 %, ja koko anniskelukulutus väheni siten 1,2 % edelliseen vuoteen verrattuna (taulukko 4). Alkoholilain alaisen anniskelukulutuksen osuus kokonaiskulutuksesta oli 19,1 %. Keskiolutlain alaisen anniskelun osuus oli 4,5 %, joten anniskelukulutuksen osuus alkoholijuomien kokonaiskulutuksesta oli 23,6 %. Alkoholilain

alaisen anniskelun kotimaisuusaste oli 87 %.

Alkoholijuomien anniskeluhintoja korotettiin vuoden 1982 alussa siten, että mallasjuomien ja long drink -juomien hinnat nousivat vähittäismyyntihintojen korotuksen yhteydessä 11,2 %. Muiden alkoholijuomien anniskelukorvausta nostettiin 1. 2. 1982 ja ostohinnat nousivat vä-

hittäismyyntihintojen tasolle 1. 4. 1982. Muiden alkoholijuomien hinnat nousivat siten yhteensä 12,9 %. 16. 12. 1982 korotettiin mallas- ja long drink -juomien anniskeluhintoja vähittäismyyntihintojen korotuksen yhteydessä keskimäärin 10,2 %. Anniskeluhinnat nousivat keskimäärin 11,6 % alkoholilain alaisessa ja 13,4 % keskiolutlain alaisessa anniskelussa. Vähittäismyyntihinnat nousivat vastaavasti 13,0 %.

Alkoholijuomien kulutus 100 %:n alkoholina asiakaspaikkaa kohti oli 19 litraa, joten nousua oli vain 0,3 % vuoteen 1981 verrattuna (taulukko 5). Kulutuksen jakaantumisessa tyypeittäin oli lievää siirtymistä olut- ja kortteliravintoloista hotelleihin ja viihderavintoloihin. Myös asiakaspaikkojen jakaantumisessa on hotellien osuus kasvanut. Suurinta kulutus asiakaspaikkaa kohti oli edellisten vuosien tapaan olut- ja kortteliravintolois-

sa. Näiden ravintoloiden kulutuksen osuus kulutuksesta oli 38 % ja asiakaspaikkojen 19 %.

Ravintolamyyntissä 20 eniten myytyä alkoholijuomaa olivat vuonna 1982 (kun mallasjuomat on jätetty pois):

	litraa
Gin Long Drink	7 739 689
Dry Vodka	1 654 070
Koskenkorva	708 023
Whisky&&&	410 028
Karahvipunaviini	384 478
Marli Cider	297 612
Dry Silver Gin	275 604
Cognac Monopol	228 635
Karahvivalkoviini	202 791
Bacardi Carta Blanca	170 533
Gin	155 436
Rom Cabana	149 530
Jaloviina*	148 489
Egri Bikaver	89 834
Jaloviina***	71 085
Jugoslovanski Rizling	64 496
Ballantine's Whisky	62 700
Finlandia Elysée n:o 1	62 238
Carillo	56 045

Koko alkoholilain alaisesta anniskelukulutuksesta edustaa 20 eniten myytyä lajia 88 %:a. Anniskelukulutuksesta yli puolet on mallasjuomien kulutusta. Eniten myytyjen lajien joukko on pysynyt vuosittain jokseenkin muuttumattomana. Karahviiniin olivat edelleen ryhmiensä eniten myytyjä lajeja. Karahvipunaviinin kulutus kasvoi 22,7 % ja sen osuus punaviinien anniskelukulutuksesta oli 48 %. Karahvivalkoviinin kulutus kasvoi 53,5 % ja sen osuus valkoviinien anniskelukulutuksesta oli 38 %. Karahviroséviinin kulutus kasvoi 142,5 % (tuote tuli myyntiin 1. 6. 1981) ja sen osuus roséviinien anniskelukulutuksesta oli 38 %.

Ravintoloiden myynti

Ravintoloiden tileittäiset myynnit ilmenevät taulukosta 6. Ennakkotietojen mukaan ravintoloiden kokonaismyynti kasvoi

5. Anniskelukulutus 100 %:n alkoholina asiakaspaikkaa kohti sekä kulutuksen juomaryhmittäinen jakautuma ravintolatyypeittäin vuonna 1982

	kulutus/ asiakas- paikka litraa	muutos 82/81 %	tyypin %-osuus kokonais- kulutuk- sesta	tyypin %-osuus asiakas- paikoista	kulutuksen %-jakautuma juomaryhmittäin		
					väkevät juomat	viinit	mallas- ja long drink -juomat
Kaupunki- ja kokous- hotellit	14	+ 6	9	12	52	11	37
Lomahotellit	9	+ 2	3	8	56	5	39
Taajamahotellit	17	+ 15	15	17	49	3	48
Ruokaravintolat, A-oik. .	14	+ 6	5	7	26	14	60
Ruokaravintolat, B-oik.	10	- 16	1	3	—	16	84
Viihderavintolat	21	+ 9	27	24	41	3	56
Olutravintolat	45	- 9	14	6	11	3	86
Kortteli- ja kantapaikat.	34	- 1	24	13	29	3	68
Poikkeukselliset	3	+ 27	2	10	32	7	61
Yhteensä	19	+ 0	100	100	35	5	60

13,2 % eli 1,2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 1981. Ravintola-alan Taloudellisen Tutkimuselimen ja Alkon yhteisen ravintolaseuranta antaa seurannassa mukana oleville ravintoloille vertailutietoa samantyyppisten ravintoloiden myyntien määrästä ja kustannusrakenteesta.

Anniskelun valvonta

Alkon hallinnollisilla toimenpiteillä pyritään poistamaan anniskelussa esiintyvät epäkohdat ja estämään niiden uusiutuminen. Kunkin rikkomustapauksen selvittämisen yhteydessä harkitaan, millainen toimenpide on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Hallintovalvonnassa ovat lähtökohtana neuvonta ja ohjaus. Huomautukset ja varoitukset ovat rikkomusasioissakin yleisimmät seuraukset. Elleivät nämä ohjaavat toimenpiteet saa aikaan korjausta, käytetään ankarampia toimenpiteitä. Laadultaan vakavat tai pitkään jatkuneet epäkohdat aiheuttavat yleensä heti ankaran toimenpiteen.

Kertomusvuonna anniskelun valvontaan kiinnitettiin korostuneesti huomiota. Alkon alue- ja paikallisjohtajille lähetettiin anniskeluravintoloiden valvontaa koskeva kirje, jossa kehoitettiin mm. tehostamaan yhteistyötä muiden valvontaviranomaisten kanssa sekä suhtautumaan entistä vakavammin todettuihin päihitymystapauksiin ja ilmeisesti alle 18-vuotiaille anniskeluun. Vuoden aikana järjestettiin myös ns. valvontapäivä eri valvojaviranomaisten yhteistyön kehittämiseksi.

Valvontatoimenpiteiden määrä (taulukko 7) alkoholilain alaisissa ravintoloissa lisääntyi kertomusvuonna 33:lla verrattuna edelliseen vuoteen. Toimenpiteissä tapahtunut kasvu selittyy

6. Alkoholilain alaisten anniskeluravintoloiden myynti vuonna 1982

	myynti		muutos 82/81	
	1981 Mmk	1982 ¹ Mmk	Mmk	%
Mallasjuomat.....	1 032,47	1 174,27	+ 141,80	+ 13,7
Muut alkoholijuomat...	1 284,72	1 448,67	+ 163,95	+ 12,8
Ruoka.....	1 424,70	1 619,04	+ 194,34	+ 13,6
Muu myynti	403,99	450,01	+ 46,02	+ 11,4
Yhteensä	4 145,88	4 691,99	+ 546,11	+ 13,2

¹ Ennakkotieto.

7. Toimenpiteet alkoholi- ja keskiolutilain alaisissa anniskelupaikoissa todettujen epäkohtien johdosta vuosina 1981 ja 1982

	AlkoL:n alaiset		OlutL:n alaiset	
	1981	1982	1981	1982
Lopulliset peruutukset.....	—	1	3	5
Määräaikaiset keskeytykset	12	16	57	45
Varoitukset	39	61	50	70
Huomautuskirjeet	80	84	28	25
Ylihinnan takaisinperinnät	—	2		
Yhteensä.....	131	164	138	145

8. Alkoholilain alaisten anniskeluravintoloiden henkilöstön lukumäärä ammattiryhmittäin keskimäärin vuonna 1982

	lukumäärä		muutos 82/81	
	keski- määrin	luku- määrä		%
Hovimestarit.....	1 393	— 66	— 4,5	
Tarjoilijat ja tarjoilijaharjoittelijat	8 987	+ 202	+ 2,3	
Vahtimestarit	2 583	— 53	— 2,0	
Keittiöhenkilökunta	7 992	— 9	— 0,1	
Muusikot ym. esiintyjät	833	— 90	— 9,8	
Baarimestarit ja kassanhoitajat.....	3 841	— 13	— 0,3	
Muu henkilökunta.....	1 665	— 46	— 2,7	
Ravintolahenkilökunta yhteensä	27 294	— 75	— 0,3	
 Majoitushenkilökunta	 2 381	 + 86	 + 3,7	
Johtajat.....	1 040	+ 41	+ 4,1	
Konttorihenkilökunta	720	+ 27	+ 3,9	
 Vakinainen henkilökunta yhteensä	 31 435	 + 79	 + 0,3	
 Osa-aikahenkilökunta.....	 2 585	 + 82	 + 3,3	

valvontaa suorittavien viranomaisten yhteistyön tehostumisella sekä toimenpideharkinnan kiristämällä. Toimenpiteisiin johtaneita epäkohtia havaittiin 70 tapauksessa poliisin, 55 tapauksessa Alkon ja 12 tapauksessa kunnallisen alkoholitarkastajan suorittamissa tarkastuksissa. Loput 27 toimenpidettä aiheutuivat usean valvontaviranomaisen havainnoista. Päätöksistä valitettiin sosiaali- ja terveysministeriöön neljä kertaa.

Myös keskiolutilain alaisiin an-

niskelupaikkoihin kohdistuneiden toimenpiteiden määrä lisääntyi. Toimenpiteisiin johtaneista epäkohdista 72 havaitsi poliisi, 12 kunnallinen alkoholitarkastaja ja 18 Alkon edustaja. Loput 43 toimenpidettä aiheutuivat usean valvontaviranomaisen havainnoista.

Ravintolahenkilökunta

Vuonna 1980 alkanut ravintoloiden vakinaisen henkilökunnan

määrän kasvu jatkui edelleen (taulukko 8). Kertomusvuonna kasvua oli 79 henkilöä eli 0,3 %. Tosin varsinaisen ravintolahenkilökunnan määrä on kääntynyt laskuun; vähennystä edellisestä vuodesta oli 75 henkilöä eli 0,3 %. Ainoastaan tarjoilijoiden ja tarjoilijaharjoittelijoiden määrä lisääntyi (202 henkilöä eli 2,3 %). Edellisistä vuosista poiketen osa-aikaisen henkilökunnan määrä kasvoi 82 henkilöä eli 3,3 %.

Juhani Hakala